

Analiza dermatoz leczonych w oddziale dermatologii u chorych w podeszłym wieku

Analysis of dermatoses treated at the dermatological ward in elderly patients

Mariola Pawlaczyk, Ewa Żukowska

Zakład Profilaktyki Chorób Skóry Katedry Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Streszczenie

Wstęp. Proces starzenia skóry, podobnie jak innych narządów, predysponuje do rozwoju wielu chorób. Objawia się to zwiększeniem częstości występowania dermatoz w populacji osób starszych. **Cel.** Celem pracy była analiza przyczyn hospitalizacji pacjentów w wieku podeszłym w oddziale dermatologicznym. **Materiał i metoda.** Badaniem objęto 287 chorych w wieku od 65 do 94 lata (średnia wieku $74,5 \pm 6,3$ lata), w tym 181 kobiet i 106 mężczyzn. Zebrano dane z oddziałowych historii chorób za lata 2004-2007. Analizie poddano prawie co 4-tego hospitalizowanego w tym okresie chorego (23,6%). Wśród przyczyn hospitalizacji wyróżniono te, które rozpoznano u minimum 5% chorych. **Wyniki.** Najczęściej, u 34,9% pacjentów przyczyną przyjęcia do oddziału były owrzodzenia podudzi. Z powodu wyprysku i łuszczycy hospitalizowanych było odpowiednio 15% i 10,8% chorych. W analizowanym materiale tylko wyjątkowo hospitalizowani byli pacjenci z powodu rumieni, półpaśca, chorób tkanki łącznej, zapalenia naczyń czy skórnych reakcji polekowych. Wśród analizowanych kobiet częściej stwierdzono owrzodzenia kończyn dolnych jako przyczynę hospitalizacji ($p < 0,0001$), a wśród mężczyzn - łuszczycę ($p < 0,001$). **Wnioski.** Konieczna jest współpraca lekarzy pierwszego kontaktu i dermatologów dla zapewnienia prawidłowego procesu diagnostycznego i terapeutycznego uwzględniającego wymogi chorych w wieku podeszłym. *Geriatrics 2011; 5: 94-98.*

Słowa kluczowe: choroby skóry, wiek podeszły, hospitalizacje

Abstract

Introduction. Skin aging process may predispose the skin to the development of various disorders as it is with other body organs. It results in higher prevalence of dermatoses in elderly population. **Aim.** The aim of the study was to analyze the reasons of hospitalization at the dermatological ward in elderly patients. **Material and method.** The study group consisted of 287 patients aged from 65 to 94 years (mean age $74,5 \pm 6,3$ years) including 181 women and 106 men. The data from medical history coming from years 2004-2007 was processing and nearly every fourth patient hospitalized during this period of time was analyzed. We selected dermatoses diagnosed in more than 5% of patients. **Results.** The most common reason of the admission to the dermatological ward were leg ulcers presented in 34,9% patients. Eczema and psoriasis were diagnosed in 15% and 10,8% of patients, respectively. Erythema, zoster, connective tissue diseases, vasculitis and adverse drug reactions were rarely observed. Females were more commonly hospitalized due to leg ulcers whereas males - due to psoriasis. **Conclusion.** The adequate cooperation between family doctors and dermatologists is important for the proper diagnostic process and therapy considering elderly needs. *Geriatrics 2011; 5: 94-98.*

Keywords: skin diseases, elderly, hospitalizations

Wstęp

Skóra, podobnie jak wszystkie inne narządy i tkanki organizmu, podlega procesowi starzenia w konsekwencji działania zarówno czynników wewnątrzpochodnych, jak i zewnątrzpochodnych. Można znaleźć wiele analogii pomiędzy starzeniem się skóry i starzeniem innych narządów. Przede wszystkim samo starzenie nie powoduje chorób, ale jest czynnikiem zwiększającym ryzyko występowania patologii, takich jak: upadki, nietrzymanie moczu, depresja, otępienie [1].

Starzenie skóry jest czynnikiem sprzyjającym rozwojowi wielu dermatoz [2]. Objawia się to zwiększeniem ich częstości w populacji osób starszych [3]. Przykładem może być upośledzenie układu immunologicznego skóry będące jednym z czynników ryzyka rozwoju raków skóry oraz chorób autoimmunologicznych [4]. Co więcej, jedną z typowych konsekwencji procesu starzenia skóry jest nadmierna skłonność do przesuszania. W przypadku wystąpienia dodatkowych czynników środowiskowych prowadzi to do rozwoju nadmiernej suchości skóry określanej jako *xerosis* i stąd chorzy starsi często skarżą się na świąd [5]. Generalnie, ocenia się, że co 14 wizyta u lekarza w populacji osób starszych związana jest z chorobą skóry [6].

Bez względu na wiek, zmiany skórne mogą odzwierciedlać procesy chorobowe zachodzące w innych narządach. Mogą też mieć związek z pobieranymi lekami. Nietrudno więc sobie wyobrazić, że u pacjenta w podeszłym wieku z wielochorobowością i wielolekowością potencjalnie częściej mogą rozwinąć się choroby skóry [7,8].

Powstanie dermatoz typowych dla wieku starszego związane jest z zaburzeniami naczyniowymi oraz ze skórnymi manifestacjami procesów autoimmunologicznych i zakażeń wirusowych. Obejmuje też dermatozy zapalne. Są to więc przede wszystkim różne odmiany wyprysku, pęcherzowe choroby autoimmunologiczne (np. pemfigoid - pemfigoid czy różne odmiany pęcherzyc), zastoinowe zapalenie skóry, odleżyny i trądzik różowaty, liszaj twardzinowy, półpasiec oraz skórne manifestacje niepożądanych działań leków [4,6,8].

Celem pracy była analiza przyczyn hospitalizacji pacjentów w wieku podeszłym w oddziale dermatologicznym dla zobrazowania najczęstszych w starości problemów skórnych niemożliwych do leczenia w warunkach ambulatoryjnych.

Materiał i metoda

Dokonano retrospektywnej analizy przyczyn hospitalizacji w Oddziale Dermatologicznym ZOZ MSWiA im. Prof. Ludwika Bierkowskiego w Poznaniu, chorych w wieku podeszłym - z wyróżnieniem płci oraz okresów starości (wczesna starość - 65-74 lata oraz późna starość - co najmniej ukończone 75 lat). Zebrano dane z oddziałowych historii chorób za lata 2004-2007. Analizie poddano prawie co czwarte go hospitalizowanego w tym okresie chorego (23,6%).

W badanej grupie było 287 chorych w wieku od 65 do 94 lata (średnia wieku $74,5 \pm 6,3$ lata), w tym 181 kobiet i 106 mężczyzn.

Wśród przyczyn hospitalizacji wyróżniono te, które rozpoznano u minimum 5% chorych. Były to: łuszczyca, pokrzywka, wyprysk, owrzodzenia kończyn dolnych, zapalenia tkanki podskórnej (w tym róża) oraz zakrzepowe zapalenie żył. Pozostałe jednostki chorobowe zebrano jako inne.

Analiza statystyczna

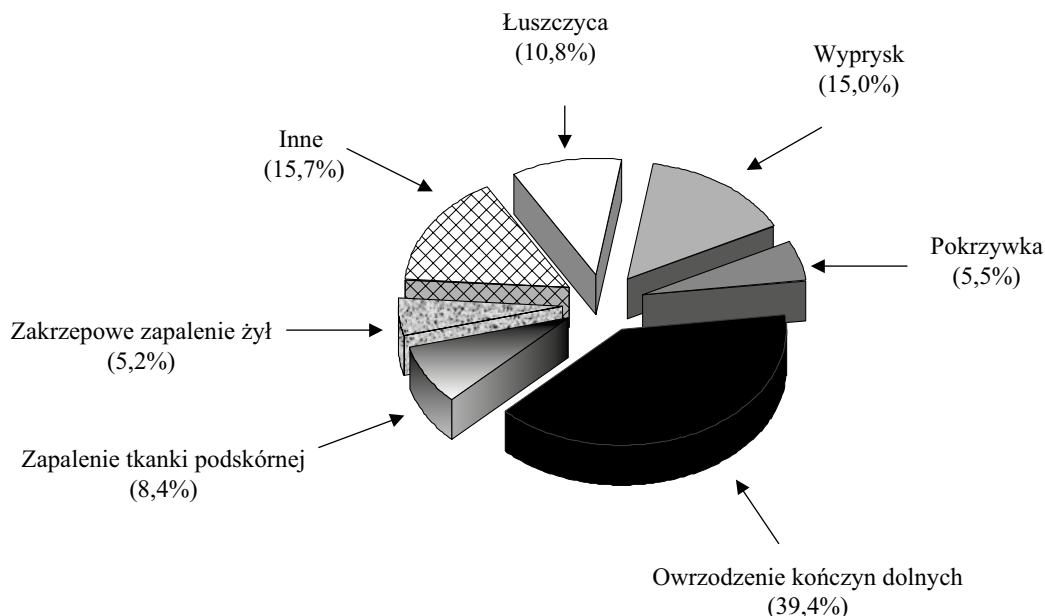
Średnią wieku w analizowanych grupach porównano przy pomocy testu Manna-Whitney'a wobec braku normalności rozkładu danych. Liczebność grup pozytywnych pod względem rozpatrywanego parametru (płeć, obecność analizowanych dermatoz) porównano testem Fischera. Przyjęto za istotne statystycznie wartości $p < 0,05$.

Wyniki

W młodszej grupie wiekowej znalazły się 152 osoby (53,0%). W analizowanej grupie kobiety były starsze od mężczyzn (średnia wieku: odpowiednio - $75,3 \pm 6,6$ vs. $73,3 \pm 6,0$ - $p < 0,01$) - dominowały w starszej grupie wiekowej ($p < 0,02$).

Częstość hospitalizacji z powodu wyróżnionych chorób skóry przedstawiono na rycinie 1 (rycina 1). Wśród 31 przypadków łuszczycy zdecydowaną większość stanowiła łuszczyca plackowata. Jedynie u 2 osób stwierdzono łuszczycowe zapalenie stawów; w jednym przypadku przyczyną hospitalizacji była łuszczyca krostkowa uogólniona.

Wśród 43 chorych z wypryskiem tylko u 4 stwierdzono podłoże alergiczne. Jeśli chodzi o lokalizację zmian, to w połowie przypadków, u 23 osób, występowały zmiany rozsiane na tułowiu i kończynach; przy czym u jednego chorego rozpoznano erytrodermię.

Rycina 1. Charakterystyka rozpoznai będących przyczyną hospitalizacji 287 analizowanych chorych w oddziale dermatologicznym w latach 2004-2007.

W przypadku zmian zlokalizowanych najczęściej, bo u 14 chorych, obserwowano wyprysk podudzi.

U 16 chorych z pokrzywką, w 4 przypadkach przebiegała ona z towarzyszącym obrzękiem Quincke'go. W 2 przypadkach stwierdzono pokrzywkę ostrą.

W grupie 103 chorych na owrzodzenia kończyn dolnych zdecydowanie dominowały owrzodzenia o podłożu niewydolności naczyń żylnych kończyn dolnych. Tylko w 5 przypadkach za owrzodzenia odpowiadała niewydolność krążenia tętniczego, przy czym u jednego chorego z powodu niedokrwienia wykonano wcześniej amputację podudzia drugiej kończyny. Dodatkowo, u 3 chorych stwierdzono stopę cukrzycową. W 11 przypadkach owrzodzeniom podudzi towarzyszył wyprysk podudzi.

Wśród zapaleń tkanki podskórnej (24) dominowały te o etiologii paciorkowcowej; różę rozpoznano w 18 przypadkach.

W analizowanym materiale tylko wyjątkowo hospitalizowani byli pacjenci z powodu rumieni (4) i półpaśca (5) czy chorób tkanki łącznej (4 - twardzina układowa, 1 - toczeń przewlekły skórny) oraz zapalenia naczyń (6). Skórne reakcje polekowe były przyczyną hospitalizacji 5 pacjentów.

W młodszej grupie wiekowej istotnie częściej przyczyną hospitalizacji była łuszczyca ($p < 0,01$) z dominacją choroby u mężczyzn oraz pokrzywka ($p < 0,001$),

a w starszej części - owrzodzenia kończyn dolnych ($p < 0,01$) z wyraźną przewagą kobiet. Szczegółowe zestawienie przyczyn hospitalizacji z wyróżnieniem płci przedstawiono w tabeli 1.

Wśród analizowanych kobiet częściej stwierdzono owrzodzenia kończyn dolnych jako przyczynę hospitalizacji ($p < 0,0001$), a wśród mężczyzn - łuszczycę ($p < 0,001$). Hospitalizacje z powodu pozostałych analizowanych dermatoz nie miały związku z płcią. Szczegółowe zestawienie przyczyn hospitalizacji z wyróżnieniem grup wiekowych przedstawiono w tabeli 1.

Dyskusja

Jedną z najczęstszych chorób skóry u pacjentów starszych jest zastoinowe zapalenie skóry (*stasis dermatitis*), które klinicznie manifestuje się nawracającymi obrzękami oraz objawami niewydolności naczyń żylnych w postaci zasinienia czy rumienia dystalnych odcinków kończyn dolnych. Nielezione lub źle leczone zmiany mogą prowadzić do wystąpienia przebarwień, plamicy i w konsekwencji owrzodzeń podudzi [5,9]. Właśnie owrzodzenia podudzi były wśród analizowanych chorych najczęstszą przyczyną hospitalizacji. Niepowikłane owrzodzeniami zastoinowe zapalenie skóry jest bowiem leczone najczęściej w warunkach

Tabela 1. Liczba najczęściej rozpoznawanych dermatoz wśród starszych chorych hospitalizowanych w oddziale dermatologicznym w latach 2004-2007 z wyróżnieniem płci oraz grup wiekowych (analizę statystyczną wykonana porównując dane dla kobiet i mężczyzn oraz niezależnie dla młodszej i starszej grupy wiekowej)

W tabeli nie wyróżniono rozpatrywanej w pracy kategorii „inne rozpoznania”.

Choroba	Kobiety n=181 (100%)	Mężczyźni n=106 (100%)	Wiek: 65-74 lata n=152 (100%)	Wiek: 75 lat i więcej n=135 (100%)
Łuszczyca	10 (5,5%)	21(19,8%) <i>p<0,001</i>	26 (17,1%)	5 (3,7%) <i>p<0,01</i>
Wyprysk	29 (16,0%)	14 (13,2%)	22 (14,4%)	21 (15,6%)
Pokrzywka	9 (5,0%)	7 (6,6%)	15 (9,9%)	1 (0,7%) <i>p<0,001</i>
Owrzodzenie kończyn dolnych	80 (44,2%)	23 (21,7%) <i>p<0,0001</i>	48 (31,6%)	65 (48,1%) <i>p<0,01</i>
Zapalenie tkanki podskórnej	17 (9,4%)	7 (6,6%)	11 (7,2%)	13 (9,6%)
Zakrzepowe zapalenie żył	9 (5,0%)	6 (5,7%)	5 (3,3%)	10 (7,4%)

ambulatoryjnych [3].

Drugą co do częstości przyczyną hospitalizacji był wyprysk. Jedynie pojedyncze przypadki wyprysku o podłożu alergicznym potwierdzają dane z piśmiennictwa o roli czynników środowiskowych (np. niewłaściwa higiena, suchość otoczenia) w etiopatogenezie rozwoju wyprysku kontaktowego u osób starszych [10]. Fakt, iż w połowie przypadków wyprysk miał charakter rozsiany wydaje się przemawiać za tym, że zmiany ograniczone leczone są w warunkach poradnianych.

Częstą przyczyną hospitalizacji (ponad 10%) była łuszczyca. Łuszczyca jako choroba przewlekła sprawia znaczne problemy terapeutyczne. Szczególnie pacjenci w wieku podeszłym nie radzą sobie z codziennym stosowaniem preparatów miejscowych. Z kolei stosowanie leków ogólnych, które wiąże się z całym szeregiem działań ubocznych skłania również do wprowadzania takiego leczenia w warunkach szpitalnych ze względu na możliwość monitorowania tych działań.

Stosunkowo rzadko przyczyną hospitalizacji były choroby autoimmunologiczne oraz infekcje wirusowe. Diagnostyka autoimmunologicznych chorób skóry z reguły wymaga wdrożenia procedur dostępnych w wyspecjalizowanych jednostkach klinicznych [4,11]. Półpasiec natomiast o typowym przebiegu leczony jest skutecznie ambulatoryjnie w większości przypadków przez lekarzy pierwszego kontaktu.

Zwraca uwagę brak odleżyn jako przyczyn hospitalizacji. Odleżyny traktować należy jako powikłania przewlekłego przebywania w łóżku u ciężko chorych niesprawnych osób starszych [1], stąd są one hospitalizowane w innych oddziałach. Zawansowane stopnie

odleżyn pojawiające się w warunkach domowych będące wskazaniem do hospitalizacji trafiają na ogół do ośrodków chirurgicznych wyspecjalizowanych w leczeniu tego typu zmian.

Ciekawy wydaje się fakt zróżnicowania przyczyn hospitalizacji zarówno ze względu na płeć, jak i na wiek chorych. Według danych literaturowych występowanie łuszczycy nie ma związku z płcią. Częstsza hospitalizacja mężczyzn z powodu tej dermatozy może wynikać z braku samodyscypliny w leczeniu. Z kolei częściej występująca u kobiet niewydolność naczyń żylnych kończyn dolnych sprawia, że są one częściej leczone w warunkach szpitalnych z powodu owrzodzeń podudzi [12].

Jednocześnie przewaga kobiet wśród chorych starszych wyjaśnia częstsze występowanie owrzodzeń kończyn dolnych w tej populacji, a łuszczycy w młodszej, gdzie dominują mężczyźni.

Danych dotyczących występowania poszczególnych chorób skóry w starości w populacji polskiej nie ma. Nie ma również danych odnośnie ich leczenia. Według danych literaturowych, także na świecie diagnostyka i leczenie dermatoz wydaje się nie być optymalne [6,12]. Problem poprawić by mogła współpraca pomiędzy dermatologami i lekarzami pierwszego kontaktu przede wszystkim w zakresie różnicowa pomiędzy zmianami związanymi ze starzeniem skóry stanowiącymi jedynie problem estetyczny, a tymi dermatozami, które wymagają bardziej szczegółowej diagnostyki i wdrożenia leczenia uwzględniającego wymogi skóry w wieku starszym.

Adres do korespondencji:

Mariola Pawlaczyk

Zakład Profilaktyki Chorób Skóry

Katedry Biologii i Ochrony Środowiska

Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego
w Poznaniu

ul. Dojazd 34, 60-631 Poznań

☎ (+48) 601 74-76-70

✉ mariolapawlaczyk@o2.pl

Konflikt interesów / Conflict of interest

Brak/None

Piśmiennictwo

1. Clinical associations of the aging process. In: Kane RL, Ouslander JG, Abrass IB (red.). *Essentials of clinical geriatrics*. New York: McGraw-Hill; 1998. pp. 3-18.
2. Grove GL. Physiologic changes in older skin. *Clin Geriatr Med* 1989;5:115-25.
3. Carter DM, Balin AK. Dermatological aspects of aging skin. *Med Clin North Am* 1983;67:531-43.
4. Loo WJ, Burrows NP. Management of autoimmune skin disorders in the elderly. *Drugs Aging* 2004;21:767-77.
5. Thaipisuttikul Y. Pruritic skin diseases in the elderly. *J Dermatol* 1998;25:153-7.
6. Liao YH, Chen KH, Tseng MP, Sun CC. Pattern of skin diseases in geriatric patients in Taiwan: a 7-year survey from outpatient clinic to a university medical center. *Dermatology* 2001;203:308-13.
7. Matus-Vliegen EMH. Old age, malnutrition, and pressure sores: an ill-fated alliance. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci* 2004;59:355-60.
8. Kleinsmith DM, Perricone NV. Common skin problems in the elderly. *Dermatol Clin* 1986;4:485-99.
9. Baeke JL. Hospital-acquired pressure ulcers: an epidemic. *Plast Reconstr Surg* 2000;106:945-6.
10. Piaserico S, Larese F, Recchia GP, et al. Allergic contact sensitivity in elderly patients. *Aging Clin Exp Res* 2004;16:221-5.
11. Mutasim DF. Autoimmune bullous dermatoses in the elderly: diagnosis and management. *Drugs Aging* 2003;20:663-81.
12. Farage MA, Miller KW, Berardesca E, Maibach HI. Clinical implication of aging skin. *Cutaneous disorders in the elderly. Am J Clin Dermatol* 2009;10:73-86.